

Rapport

deputaten kerkrecht

Inhoudsopgave

Korte omschrijving/missie/samenvatting	3
1. Opdracht	3
2. Verslag van de werkzaamheden	4
3. Resultaten	6
4. Voorstel besluiten	7
5. Voorstel nieuwe opdracht	7
6. Financiën	7
Bijlagen	8
1. Voorgestelde besluiten	8
2. Samenstelling deputaatschap	10
3. Begroting	10

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap administratieve ondersteuning via: dao@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Korte omschrijving/missie/samenvatting

Deputaten kerkrecht hebben in de afgelopen periode de besluiten van de GS 2017 verwerkt in de kerkorde, de generale regelingen en de handreikingen/modellen. De GS droeg ons op om te bestuderen wie er bevoegd zijn om de sacramenten en sacramentalia te bedienen. We leggen de synode onze voorstellen voor.

De gezamenlijke kerken werden geconfronteerd met de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Een van ons participeerde in een CIO-expertcommissie. Wat onze kerken betreft wordt dit onderwerp trouwens behartigd door het Steunpunt KerkenWerk.

Een aantal deputaatschappen vroeg ons om advies inzake regelingen op hun terrein. Bij de nieuwe kerkorde van de verenigde kerk zijn we niet betrokken. Wel hebben een paar van onze leden op persoonlijke titel een uitnodiging ontvangen om deel te nemen aan een zgn. expertmeeting.

1. Opdracht

De GS 2017 besloot deputaten kerkrecht op te dragen:

- a. de door de laatste generale synode genomen besluiten waar nodig te integreren in de generale regelingen;
- b. als adres te fungeren voor het melden van eventuele knelpunten bij de toepassing van de kerkorde in de praktijk;
- c. de kerken desgevraagd te dienen met voorlichting over de kerkorde;
- d. de generale synode desgewenst te dienen met adviezen op het gebied van kerkrecht en kerkorde;
- e. de verantwoordelijkheid te dragen voor de publicatie en het (inhoudelijk) beheer van de kerkorde, de generale regelingen en besluiten én de modellen en handreikingen op de website van de kerken, www.gkv.nl;
- f. met betrekking tot kerkrechtelijke deskundigheidsbevordering:
 1. zorg te dragen voor handhaving en overdracht van de vereiste kerkrechtelijke kennis binnen het deputaatschap en de kring van actieve kerkrechtelijke deskundigen;
 2. bij te dragen aan initiatieven om samen met de TU of andere instanties of personen de kerkrechtelijke kennis en toepassing daarvan in de kerken te vergroten;
- g. met betrekking tot multidisciplinaire bezinning:
 1. in te gaan op verzoeken om kerkrechtelijke inbreng van de kant van deputaatschappen en kerkelijke instanties;
 2. deel te nemen aan multidisciplinair overleg over predikantszaken en de praktijk van het kerkelijk leven in de gemeenten;
- h. met betrekking tot kerkrechtelijke advisering:
 1. kerkrechtelijke vragen met een in hoofdzaak informatief en generiek karakter die van de kant van kerken, kerkelijke vergaderingen, kerkelijke functionarissen en instanties en kerkleden binnenkomen te beantwoorden dan wel deze door te geleiden naar de daarvoor beschikbare instanties en/of deskundigen;
 2. bij kerkrechtelijke vragen die op enige wijze verbonden zijn aan een kerkelijk geschil de vragenstellers door te verwijzen naar de daarvoor bestaande kerkelijke instanties en professionele adviseurs;
- i. de in artikel 1.4 van de generale regeling kerkdiensten (en elders) gestelde beperking nader te verantwoorden dan wel de synode voor te stellen daarin wijzigingen aan te brengen.

2. Verslag van de werkzaamheden

A Bijwerken kerkorde, generale regelingen en modellen/handreikingen

Deputaten hebben de in art. F72 aangebrachte wijzigingen verwerkt in de tekst van de kerkorde (Acta GS 2017, art. 11, besluit 7).

De door de GS 2017 nieuw vastgestelde generale regelingen kregen een plaats op de website: predikantszaken, kerkelijk werkers, preekbevoegdheid, kerkdiensten, kerklidmaatschap, geheimhouding (Acta GS 2017, art. 11, besluit 3).

Van de handreikingen die deputaten hadden vastgesteld en waarvan de synode kennisnam geldt hetzelfde: modelregeling voor de behandeling van bezwaren en statelijk verschoningsrecht (Acta GS 2017, art. 11, besluit 6).

Een paar wijzigingen in bestaande regelingen waartoe de synode besloot, zijn doorgevoerd: in de regelingen predikantszaken en preekbevoegdheid, in die voor de particuliere synode en in die voor de rechtspraak in predikantszaken (Acta GS 2017, art. 11, besluiten 2a en b, 4, 8).

Het doornemen van de besluiten van de GS 2017 leidde tot een aantal wijzigingen in generale regelingen: predikantszaken (wijziging in taken deputaten advies en bijstand, verplichte post-initiële vorming en permanente educatie voor predikanten, de naamswijziging van het deputaatschap kerkrecht), echtscheiding (opheffing raad van advies), generale synodes (instructie deputaten financiën en beheer).

B Adres voor knelpunten

Ons hebben geen noemenswaardige brieven of mails met knelpunten bereikt.

C Voorlichting over de kerkorde

Ook hier valt geen aparte activiteit van deputaten te melden.

D Adviezen aan de synode

De GS 2017 heeft tijdens haar zittingen geen enkel beroep gedaan op deputaten voor advies, ook al was de synode door deputaten uitdrukkelijk op die mogelijkheid gewezen. De synode vroeg deputaten wel zich te bezinnen op de mogelijkheid van een proceskostenvergoeding voor beroepszaken in aangelegenheden van predikanten en kerkenraden.

Deputaten hebben zich voorts bezonnen op de noodzaak van een bepaling in de kerkorde met betrekking tot MV en ambt.

Deputaten stellen zich beschikbaar voor advisering van de synode van 2020.

E Beheer van de website

Nadat tot 2017 mr. Hans Storm daar verantwoordelijk voor was, is het beheer en het bijhouden van de website kerkorde sinds 2017 de taak van deputaat mr. Pim Geelhoed. De website is de plaats waar al het geldende recht van de GKv te vinden is. De teksten daar zijn de enig geldende.

F Kerkrechtelijke deskundigheidsbevordering

Deputaten hebben in de verslagperiode geen bijzondere activiteiten op dit gebied ontplooid.

G Multidisciplinaire bezinning

Deputaten waren vertegenwoordigd op een studiedag van het Amersfoort Beraad over het predikantschap en op een studieconferentie van deputaten kerkelijke eenheid. Ze participeren in het DOE-overleg.

Deputaat Geelhoed participeert in een expertcommissie van het CIO (interkerkelijk overleg met de overheid) over de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

Met Ruurd Kooistra van Steunpunt KerkenWerk was plezierig overleg over een aantal bij SKW berustende regelingen en modellen.

In de verslagperiode wierp de eenwording van NGK en GKv haar schaduwen vooruit. Er bleek een werkgroep voor een toekomstige kerkorde ingesteld door de Regiegroep. Over de verhouding tot ons deputaatschap en een afbakening van rollen en bevoegdheden waren we niet geïnformeerd.

Twee deputaten werden op persoonlijke titel uitgenodigd voor een expertmeeting onder auspiciën van de werkgroep toekomstige kerkorde. Zij leverden mondelinge en schriftelijke inbreng.

In een commissie die zich richt op de kerkelijke onderzoeken in de verenigde kerken participeerde een van de deputaten kerkrecht.

Er was een gezamenlijk overleg met deputaten hoger beroep en de Nederlands gereformeerde commissie voor kerkrecht en beroepszaken (CKB) over de situatie in de kerken na de vereniging. We constateerden:

1. CKB en DKR kennen verschillende taakvelden: de CKB behartigt ook de rechtspraak die in de GKv onder deputaten hoger beroep (DHB) ressorteert. Bovendien is de CKB gebonden aan het AKS van de NGK en wij aan de KO van de GKv. Daardoor zagen we geen mogelijkheden om op dit moment al te integreren.
2. Het leek en lijkt ons wel verstandig dat DKR, DHB en CKB elkaar met enige regelmaat ontmoeten om door te spreken over relevante onderwerpen met het oog op het proces dat gaande is en de toekomstige situatie.

Hoe verschillend de organisatie op dit moment ook is in NGK en GKv, er werd veel herkenning geconstateerd.

H Kerkrechtelijke advisering

Een aantal deputaatschappen vroeg deputaten een of meer malen om advies: deputaten administratieve ondersteuning, deputaten predikantszaken, deputaten kerkelijke eenheid, deputaten MV in de kerk, deputaten hoger beroep.

Ds. Harmannij was vraagbaak voor kerken en particulieren.

Bij het deputaatschap binnenkomende vragen werden door (een van de) deputaten al dan niet op persoonlijke titel beantwoord.

In een enkel geval werd ter plaatse advies en informatie door een deputaat geboden.

I Bediening van Woord en sacramenten c.a.

Wie mogen er sacramenten bedienen? Mogen kerkelijk werkers openbare geloofsbelijdenis afleggen, huwelijken bevestigen? De synode gaf ons een onderzoeksopdracht. LUCEO, de vereniging van kerkelijk werkers, vroeg ons haar inzichten in onze meningsvorming mee te nemen. In een aanvullend rapport zullen we onze bevindingen en voorstellen aan de synode voorleggen.

3. Resultaten

Proceskostenvergoeding

Het voeren van een kerkrechtelijke procedure kan kosten met zich brengen. Daarvan kan met name sprake zijn als een appelland beroepsmatig rechtsbijstand nodig vindt. Bij bezwaar en bij beroep op een wereldlijke bestuursrechter geldt een regeling waarbij degene die in bezwaar of beroep is gegaan, een tegemoetkoming kan krijgen in de redelijkerwijs gemaakte (proces)kosten. In de praktijk leidt dat er toe dat de appelland een vergoeding krijgt van € 512 voor elke proceshandeling die een professioneel handelende rechtsbijstandverlener verricht en de appelland in het gelijk wordt gesteld. Om niet de schijn te wekken dat kerkelijke rechtspraak ontoegankelijk is, stellen wij voor om voor de kerkelijke rechtsgang een zelfde regeling te treffen. We verwachten overigens bepaald niet dat hiervan in de praktijk vaak gebruik gemaakt wordt. Voor de exacte tekst van het voorstel, verwijzen wij naar de besluitteksten.

MV en ambt in de kerkorde

In de kerkorde staat nog altijd een pro memorie-artikel 'B6.5 Ambt m/v: gereserveerd'. De GS 2017 besloot uit te spreken dat er schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de ambten van predikant, ouderling en diaken. Ze besloot ruimte te geven aan de plaatselijke kerken om zelf te bepalen of en zo ja op welke wijze en wanneer ze in de lijn van dit besluit willen handelen (Acta GS 2017, art. 18).

Als de GS 2020 de besluiten van haar voorgangster handhaaft, lijkt het ons goed een bepaling in de kerkorde op te nemen die het recht van de plaatselijke kerken om in dezen een zelfstandige beslissing te nemen, beschermt. Dat is niet alleen binnen de kerken van belang, het is ook extern van belang. De kerken hebben in Nederland de vrijheid hun samenleven in te richten naar eigen recht. Maar dan moet dat wel goed zijn vastgelegd.

Het lijkt ons onontkoombaar dat elke kerkenraad na de GS 2020 een besluit in dezen neemt (of genomen heeft) en in heel dat proces zorgvuldig met de gemeente gecommuniceerd heeft.

De formulering van het synodebesluit is open. Hij geeft geen 'hoofdregel' en dwingt geen kerk. Die 'neutrale' toonzetting leidt ons tot het volgende voorstel

B6.4 wordt B6.5

B6.5 wordt B6.4: De kerkenraad bepaalt in de plaatselijke regelingen voor de roeping van ambtsdragers of de onderscheiden ambten alleen door mannen dan wel door mannen en vrouwen kunnen worden vervuld.

Toelichting:

1. Waar het ook in dit lid van art. B6 over de roeping tot het ambt gaat, is het goed dit lid direct te doen volgen op B6.3 en dan daarna het lid op te nemen dat handelt over de wijze waarop aan de roeping inhoud wordt gegeven.
2. Er is gekozen voor een formulering die zich niet richt op de huidige overgangstijd, maar die toekomstbestendig is.
3. Elke kerkenraad zal na de besluitvorming van 2017/2020 een besluit dienen te nemen. De meest voor de hand liggende plaats om de keuze van de kerkenraad vast te leggen is de regeling voor de roeping tot het ambt.
4. Voor elk ambt dient een aparte afweging gemaakt te worden.
5. De voorgestelde bepaling legt het recht van elke kerkenraad op eigen beleid vast, zowel naar binnen als naar buiten.

Bediening van Woord en sacramenten c.a.

Zie aanvullend rapport.

Nieuwe kerkorde

Een aparte werkgroep, door de Regiegroep NGK GKv aangesteld, werkt aan een nieuwe kerkorde voor de verenigde kerk.

Aan de Regiegroep hebben we gemeld dat wij ervan uitgaan dat alle voorstellen over de tekst en implementatie van een nieuwe kerkorde alsook de voorlichting over de nieuwe kerkorde door de werkgroep worden voorbereid resp. behartigd.

Inmiddels ontvingen we een eerste conceptversie van een nieuwe kerkorde. Aan een reactie van onze kant richting de werkgroep toekomstige kerkorde wordt gewerkt. We gaan ervan uit dat de synode ons zal vragen om een advies met betrekking tot de door de werkgroep te leveren tweede conceptversie van de toekomstige kerkorde.

4. Voorstel besluiten

Deputaten stellen voor om in artikel B6 van de kerkorde een lid op te nemen dat het recht van de kerken beschermt om plaatselijk te bepalen of tot de ambten mannen en vrouwen geroepen worden.

Op verzoek van de beroepscommissie in predikantszaken en deputaten hoger beroep wordt aan de synode een regeling voor de proceskosten ter vaststelling voorgelegd. Inzake de bediening van de sacramenten c.a. volgt een voorstel in een aanvullend rapport.

Deputaten vragen aan de synode hun een opdracht tot advies te geven over de ontwerpkerkorde voor de verenigde kerken.

5. Voorstel nieuwe opdracht

In een nieuw te benoemen commissie kerkrecht zal een sectie voor de GKv benoemd moeten worden waarvoor de bestaande opdracht van het deputaatschap gehandhaafd kan blijven. Er zal voor die sectie wel iets moeten worden toegevoegd met het oog op de eenwording van NKG en GKv:

1. voor het hun opgedragen deel mee uitvoering te geven aan de besluiten die de GS-LV 2020 neemt inzake het eenheidsproces in de verenigde kerken.
2. in de uitvoering van hun opdrachten waar dat nodig en/of opportuun is, overleg en afstemming te zoeken met de overige op het terrein van het kerkrecht aangewezen commissieleden;

6. Financiën

Door de Generale Synode Meppel 2017 is aan deputaten een budget van €4500 per jaar toegekend. Deputaten zijn de afgelopen jaren ruimschoots binnen het budget gebleven, met name door zeer lage vergaderkosten met dank aan de kerk van Hilversum. De uitgaven op jaarbasis zijn de afgelopen periode onder de €1500 gebleven. Wanneer we er vanuit gaan dat taak en omvang van eventuele kerkrechtelijke advisering op verzoek van kerken en andere deputaatschappen voor de

komende periode niet veel wijzigingen ondervinden dan kan het jaarbudget naar beneden worden bijgesteld.

Het effect van de op handen zijnde eenwording met de NGK op het werk van DKR is door ons niet te overzien. Voorstelbaar is dat de vergaderintensiteit zal toenemen. Als dat zo is zullen reis- en vergaderkosten navenant stijgen. Als gezegd daar is momenteel nog geen duidelijkheid over. Uitgaande van de huidige taak en omvang van kerkrechtelijke advisering op verzoek van kerken en deputaatschappen lijkt bezuiniging op het jaarlijks budget mogelijk en een jaarbedrag van €2.500 realistisch.

Bijlagen

1. Voorgestelde besluiten

Materiaal:

rapport deputaten kerkrecht.

Besluit 1:

deputaten kerkrecht te dechargeren.

Besluit 2:

deputaten kerkrecht te verzoeken de synode van advies te dienen over de voorgenomen tweede conceptversie van de toekomstige kerkorde van de verenigde kerken.

Grond:

Het behoort tot de taak van deputaten de generale synode van advies te dienen op het gebied van kerkrecht en kerkorde.

Besluit 3:

artikel B6.4 en B6.5 als volgt te wijzigen:

B6.4 De kerkenraad bepaalt in de plaatselijke regelingen voor de roeping van ambtsdragers of de onderscheiden ambten alleen door mannen dan wel door mannen en vrouwen kunnen worden vervuld.

B6.5 De ambtsdragers werken, ieder vanuit eigen taak, samen aan de opbouw van de gemeente.

Grond:

1. De besluiten van de GS 2017, bevestigd door de GS 2020, vragen van kerkenraden in dezen een zelfstandig besluit te nemen en zorgvuldig vast te leggen.
2. Een kerkordelijke bepaling beschermt zowel naar de kerkleden en het kerkverband als naar de samenleving het recht van de plaatselijke kerken om zelf hun inrichting te bepalen.

Besluit 4:

1. aan de generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak artikel 17 een vijfde lid toe te voegen:
 5. De meerdere vergadering kan een partij veroordelen in de kosten die de andere partij in verband met het bezwaar of de behandeling van het (hoger) beroep redelijkerwijs heeft moeten maken. De meerdere vergadering beslist daarbij overeenkomstig het

bepaalde in artikel 8:75 van de Algemene wet bestuursrecht en de daarop gebaseerde regelingen.

2. aan de generale regeling voor de rechtspraak in predikantszaken artikel 8 een vierde lid sub a toe te voegen:
 - 4a. De besliscommissie kan een partij veroordelen in de kosten die de andere partij in verband met de behandeling van het beroep redelijkerwijs heeft moeten maken. De besliscommissie beslist daarbij overeenkomstig het bepaalde in artikel 8:75 van de Algemene wet bestuursrecht en de daarop gebaseerde regelingen.

Gronden:

1. De kwaliteit van de rechtsgang is erbij gebaat als voor beide partijen professionele rechtsbijstand mogelijk is.
2. De Algemene wet bestuursrecht biedt een maatschappelijk verantwoorde norm voor de vergoeding ervan.

Besluit 5: (inzake sacramentsbediening)

zie aanvullend rapport

Besluit 6:

aan de sectie kerkrecht GKv van de nieuwe commissie kerkrecht op te dragen:

- a. de door de laatste generale synode genomen besluiten waar nodig te integreren in de generale regelingen van de GKv;
- b. als adres te fungeren voor het melden van eventuele knelpunten bij de toepassing van de kerkorde van de GKv in de praktijk;
- c. de kerken desgevraagd te dienen met voorlichting over de kerkorde van de GKv;
- d. de generale synode desgewenst te dienen met adviezen op het gebied van kerkrecht en kerkorde;
- e. de verantwoordelijkheid te dragen voor de publicatie en het (inhoudelijk) beheer van de kerkorde van de GKv, alsmede van de bijbehorende generale regelingen en besluiten én de modellen en handreikingen op de website van de kerken, www.gkv.nl;
- f. met betrekking tot kerkrechtelijke deskundigheidsbevordering:
 1. zorg te dragen voor handhaving en overdracht van de vereiste kerkrechtelijke kennis binnen het deputaatschap en de kring van actieve kerkrechtelijke deskundigen;
 2. bij te dragen aan initiatieven om samen met de TU of andere instanties of personen de kerkrechtelijke kennis en toepassing daarvan in de kerken te vergroten;
- g. met betrekking tot multidisciplinaire bezinning:
 1. in te gaan op verzoeken om kerkrechtelijke inbreng van de kant van deputaatschappen en kerkelijke instanties;
 2. deel te nemen aan multidisciplinair overleg over predikantszaken en de praktijk van het kerkelijk leven in de gemeenten;
- h. met betrekking tot kerkrechtelijke advisering:
 1. kerkrechtelijke vragen met een in hoofdzaak informatief en generiek karakter die van de kant van kerken, kerkelijke vergaderingen, kerkelijke functionarissen en instanties en kerkleden binnenkomen te beantwoorden dan wel deze door te geleiden naar de daarvoor beschikbare instanties en/of deskundigen;
 2. bij kerkrechtelijke vragen die op enige wijze verbonden zijn aan een kerkelijk geschil de vragenstellers door te verwijzen naar de daarvoor bestaande kerkelijke instanties en professionele adviseurs;
- i. met het oog op de eenwording van NKG en GKv:
 1. voor het hun opgedragen deel mee uitvoering te geven aan de besluiten die de GS-LV 2020 neemt inzake het eenheidsproces in de verenigde kerken.

2. in de uitvoering van hun opdrachten waar dat nodig en/of opportuun is, overleg en afstemming te zoeken met de overige op het terrein van het kerkrecht aangewezen commissieleden;

Besluit 7:

deputaten kerkrecht voor de periode 2021 - 2023 een budget toe te kennen van €2.500 per jaar. (totaal € 7.500)

2. Samenstelling deputaatschap

mr. J.P.A. Boersma	Hilversum	2026
mr. dr. W. Geelhoed	Groningen	2026
ds. K. Harmannij	Best	2020
ds. P. Niemeijer (S, vz)	Rijnsburg	2020
dr. R.T. te Velde	Wezep	2026
H.F. Westerman (secr/penn)	Wezep	2016

Door persoonlijke omstandigheden was ds. Harmannij in deze periode beperkt beschikbaar. Het centrale e-mailadres van deputaten is kerkrecht@gkv.nl.

3. Begroting

Begroting deputaten kerkrecht		
vergaderkosten/jaar	€ 1.000	(uitgaande van 8 keer per jaar vergaderen inclusief reiskosten)
reiskosten/jaar	€ 300	reizen i.v.m. bijwonen bijeenkomsten, congressen etc.)
overige/jaar	€ 1.200	(te denken valt aan voorlichtingsbijeenkomsten)
totaal per jaar	€ 2.500	

Deze begroting is aanmerkelijk lager dan het door de GS Meppel 2017 beschikbaar gestelde bedrag van € 4.500. Door gebruik te maken van een ruimte in één van de kerkgebouwen, eenvoudige maaltijden en waar mogelijk samen te reizen kunnen we de kosten laag houden. We geven zo gehoor aan de oproep van DFB en Regiegroep tot matiging van het budget.

We wijzen er nogmaals op dat deze begroting uitgaat van de taakomvang ('de opdracht') zoals de GS Meppel die voor ons deputaatschap heeft vastgesteld.

D.d. 16 september 2019 hebben DFB laten weten positief te zullen adviseren naar de GS Goes 2020.

Jaarrapporten van deputaatschappen zijn te vinden op:

<https://www.gkv.nl/organisatie/generale-synode/gs-2020/jaarrapporten-gs-2020/>